

KRIGEN og ETTERKRIGSTIDEN

DEBATTEN FORTSETTER

UDUGELIGE GENERALER

Det er prisverdig at «A.S.» gir plass for flere syn. I nr. 2/96 er det en artikkel av siv.ing. Randulf J. Hansen, Asker. Artikkelen kunne godt ha vært skrevet av det engelske SOE, avdeling for desinformasjon, eller av tilsvarende avdeling i det arbeiderpartikontrollerte norske etterretningsvesenet. Forfatteren understøtter den særegne norske dolkestøtlegenden, som hevder at det var de militære som sviktet i 1940, ikke regjeringen. Nå kan det jo hende at artikkelen er ment som en parodi, men jeg synes ikke den fungerer så godt på den måten heller.

Nå var vel ikke den norske generalstaben i 1940 verdens mest effektive og tidsmessige organisasjon. Men hvordan kan det være svikt av oberst Rasmus Hatledal når han hele tiden maser på regjeringen om å mobilisere på et tidlig tidspunkt, og hver gang får avslag? Jo, han skulle stått på litt mer! Det ser også ut til å være OK at de militære overstyrer regjeringens beslutninger, f.eks. ved å innkalle flere mannskaper enn regjeringen hadde bestemt.

Slike artikler forkluadrer isteden for å belyse. I 1940 hadde vi et militærvesen som sto under full politisk og parlamentarisk kontroll. Ljungberg fikk følgende beskjed av Nygaardsvold da han overtok som forsvarsminister i november 1939:

De har en stor arbeidsoppgave foran Dem. Det er mye å rydde opp i, og det må bli fart og orden på tingene i vårt forsvar. Dette blir etter min mening det De straks må ta fatt på. *Det politiske skal vi greie med og ta ansvaret for.*

Det var en politisk beslutning av regjeringen når det ikke ble skutt mot en britisk krysser i Jøssingfjord i februar 1940. Senere har vi fått vite at det var nettopp denne episoden som fikk Hitler til å sette i verk «Operasjon Weserübung», som han hadde startet å planlegge tidligere for sikkerhets skyld. Det var videre regjeringens politiske vurdering som gjorde at den ikke mobiliserte i de første april dagene 1940, og forsåvidt ikke heller 9. april. Det er regjeringen som bestemmer om det skal kjempes, eller om det skal satses på politiske løsninger. De militære har å bøye seg, hvis de ikke vil gjøre kupp!

Arbeiderpartiet hadde ikke vært utpreget forsvarsvennlig tidligere, men det er ikke poenget. En stor, tverrpolitisk allianse trodde den hadde funnet selve de vises sten, nemlig *den ubevæpnede nøytralitet*. England hadde allerede fra 1905 garantert for Norges selvstendighet, og ville etter norsk mening fortsette med det. Om f.eks. tyskerne sendte en flåte til Norge gjennom Skagerrak, ville naturligvis engelskmennene stoppe dem. Og om England gikk i land i Narvik for å kombinere Finlandshjelp med erobring av malmfeltene, gjaldt det å ikke komme i den situasjon at en måtte skyte på engelskmennene. Det skjedde sikrest ved å være avrustet og ha dårlig militær beredskap.

Offisielt var Norge strengt nøytralt - den virkelige politikken måtte holdes hemmelig både for tyskerne og det norske publikum. (Se f.eks. Nils Ørvik: Sikkerhetspolitikken 1920-1939, Grundt Tanum, Oslo 1960.) Når det fra de militæres side ble ført kampanjer for mer opprustning, fikk dette ofte rituell, partipolitisk støtte fra f.eks. Høyre. Men Høyrelederen C.J.Hambro sto fullstendig på linje med Koht i utenriks- og sikkerhetspolitikken, og Koht var det regjeringsmedlem som nøytralest tillit.

Nå vet vi, eller burde vite, at engelskmennene (Churchill) ikke tenkte å «hjelp» Norge på den måten regjeringen forutsatte. Man gikk snarere inn for det motsatte, å provosere tyskerne slik at de aksjonerte. Senere ble det sendt agenter til det okkuperte Norge, utstyrt med våpenlaster og falske invasjonsplaner, i den hensikt å binde mest mulig tyske styrker i nord. De mange festningsruinene langs hele kysten vitner om at denne politikken var vellykket.

La oss tenke oss at Norge hadde vært litt bedre rustet i 1940, at vi hadde opptrådt dristigere i Jøssingfjord, at vi hadde mobilisert i tide, og at vi i likhet med Sverige hadde greidd å opprettholde en væpnet nøytralitet. *Det var jo nettopp dette tyskerne ønsket, fordi de ville ha fordeler av det!* Nasjonal Samlings organ «Fritt Folk» agiterte for opprustning og mot regjeringens engelskvennlige politikk, og de fikk tysk pengestøtte til formålet.

Her ligger den norske historieskrivningens store paradoks. Churchill vant krigen, bl.a. fordi han var flinkere til å villedde fienden. Den norske regjeringen skjønte ikke situasjonen. Det samme var tilfelle for general Ruge, da han 11. april 1940 tok opp en håpløs kamp i tillit til en engelsk hjelp som hverken kom, eller var påtenkt av «giveren». Men nettopp på grunn av feiltakelsene havnet man på «riktig» side. Og mer enn 50 år etterpå fortsetter norske forfattere og historikere å røykle saken, f.eks. ved å henge ut Halvdan Koht, generalstaben, eller andre.

Olav Engen

NO HAR ME SNART FORMØRSKA ALT. — ME HAR DØYPT POSTVESEN FOR POSTVERK, TELEGRAFVESEN FOR TELEGRAFVERK MEN KVA SKA ME KADLA MILITÆRVESEN ?

